

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№4/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 324 sahifa,
15-aprel, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woocky Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

XXI asr tibbiyot atamashunosligi va unga ta'rif.....	12
Achilov Muzaffar Norquliyevich	
“4K” modeliga asoslangan ta’limda interaktiv metodlar va texnologiyalardan foydalanish usullari	15
Boltayeva Hulkar Mardonqul qizi	
Oliy ta’lim muassasalari kafedrası faoliyati samaradorligini oshirishda pedagogik risklarni boshqarish mexanizmi.....	18
Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	
Kichik maktab yoshidagi o’quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning pedagogik aspektlari.....	24
Djumayeva Dildora Isroilovna	
Urma zarbli cholg’ular turlari va ularda ijro etish usullari	27
Egamkulov Oybek Altmishevich	
Umuminsoniy va diniy qadriyatlarni yoshlarimiz ongiga singdirishda dialektikaning roli	31
Ergasheva Guzal Maxkambayevna	
Bo’lg’usi tarbiyachilarda ijtimoiy intellektni shakllantirish zamon talabi.....	34
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
Boshlang’ich ta’lim tarbiya fanida o’yin texnologilardan foydalanish metodikasi	37
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna	
Boshlang’ich sinf o’quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonining yo’nalishlari va usullari ...	41
Kulboyeva Dilnoza Abdug’ofurovna	
Kurash sport turiga qiziquvchi ayollarning motivatsiya va o’z-o’zini anglash darajasi	44
Mamaraimova Ra’no Usmanovna	
The Teaching of Oral Production in the FFL Classroom: Linguistic and Psychological Difficulties	48
Narzulloeva Dilfuza Bahriddin qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini teatrlashtirilgan faoliyat asosida rivojlantirish	54
Nurmatova Iroda Toxtasinovna	
Maktabgacha ta’lim yo’nalishi talabalarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o’rni	56
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Globallashuv jarayonida o’quvchilarning aksiologik kompetensiyalarini shakllantirish.....	59
Siddikov Baxtiyor Saidkulovich	
4-sinf o’quvchilariga maqollar ma’nosini tushuntirish usullari	63
Suvonova Shohida Murodullo qizi	
Kasbiy rivojlanish soatlarining pedagogik va psixologik asoslari.....	69
Temirova Rushana Ravshan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko’nikmalarni shakllantirish mazmuni	73
Teshabayeva Zamira Sobirovna, Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi	
Boshlang’ich sinf tabiiy fan darslarida STEAM yondashuvi va xalqaro baholash dasturlari.....	76
Usmonova Zulfiya Ilxomovna	
Bo’lajak o’qituvchilarda konfliktologik kompetentlikning shaxs sifatlariga aloqadorligi	79
Muxammadiyeva Xadicha Karomatovna	
Русская документальная проза как отражение прошлого и настоящего общества	82
Дустова Ирода Шукрулло кизи	
Размышления о возникновении человеческих эмоций	86
Умарова Навбахор Шокировна, Зарипова Нигинабону Фахритдиновна	
Проблемы регулирования терминов в языкознании.....	89
Курбанова Гузаль Абдурахимовна	

Педагогические основы формирования интереса дошкольников к изучению иностранного языка в игровой среде.....	93
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Mexanika fanining rivojlanish tarixi.....	97
Esanov Nuriddin Qurbonovich	
Эффективность использования личностно-ориентированной технологии обучения в учебном процессе.....	100
Намозова Манзура Муродовна	
O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari	104
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	109
Radjabova Gulnoza Bahromovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish usullari	113
Saffarova Mohidil Axmadovna	
Adabiy til va shevalar o'rtasidagi leksik tafovutlar: kelib chiqish sabablari va rivojlanish xususiyatlari	116
Qurbonova Asal O'tkirovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini CALP yondashuvi asosida o'qish savodxonligini oshirish	119
Ahmadjonova Mushtariy Bahodirjon qizi	
Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligi	121
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Yusuf Xos Hojibning axloqiy qarashlarini shakllanishining tarixiy-ijtimoiy omillari	125
Berdaliyeva S. D.	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirish prinsiplari.....	128
Ibragimova Shaxnoza Tulqinovna	
Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish jarayonida ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish	132
Mardonov Eshim Muratovich, Xushvaqtoy Ali Ashurovich, Narzullayeva Muxlisa Rustam qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini takomillashtirish	135
Misirova Nodira Tovbayevna, Ergasheva Madina Qahramon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6-7-yoshli bolalarni maktabga tayyorgarlik monitoringini tashkil etish....	139
Ortiqova Gulhayo Erkinboy qizi	
-ayotgan bo'lsa shaklining lisoniy xususiyati va uning o'zgarishi.....	142
Safarov Firuz Sulaymonovich	
Sharq mutafakkirlarining pedagogik ta'limotlari va qarashlarida tarbiyaning ma'naviy, axloqiy negizlari	145
Xalilov Farhod Furqat o'g'li, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Anvar Obidjon ijodining tadrijiy takomiliga doir mulohazalar	148
Mamatalimov Zafar Mamaraimovich	
Patologik fiziologiya fanini o'qitishda it texnologiyalarining o'rni.....	152
Abdirashidova Gulnoza Ablakulovna, Mavlyanova Umida Nematovna, Sobirova Ra'no Tulqin qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kognitiv kompetentligini rivojlantirishda motivatsion yondashuvning o'ziga xos jihatlari.....	156
Abdumanopov Muhammadsodiq Muhammadyusuf o'g'li	
The Role of Mass Media as a Tool in Teaching English Vocabulary to Young Learners	159
Dadaxonova Dilnavoz Zafarjon kizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim va tarbiya jarayonlarida bolalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish.....	164
Dilorom Xomidova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	169
Fayziyeva Madinabonu Sohijon qizi	
O'zbek yosh oilalarida nikohning dastlabki yillarida oilaviy nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	173
Hakimova Nargiza Djavlievna	

Tarbiyalanuvchilarni nutq madaniyatiga o'rgatishda tarbiyachi nutqi va unga qo'yiladigan talablar	176
<i>Kazieva Turg'unoy Tursunboevna, Abdullayeva Kamola Erkin qizi</i>	
Ikki tilli o'quv lug'atlari tuzishning lingvodidaktik asoslari (ingliz va o'zbek tillari negizida yaratilgan ikki tilli lug'atlar misolida)	179
<i>Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	183
<i>Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Bo'ronova Nigora Umar qizi</i>	
Modern Opportunities for the Integration of Technologies Into the Media and their Role in Improving the Efficiency of the Media.....	187
<i>Salim Doniyorov</i>	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi darslarida talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish	192
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Теории и модели выбора брачного партнера	197
<i>Абдумуталова Мадина Абдумалик кизи</i>	
Maktabgacha ta'lim muassalarida outsorsingdan foydalanish masalalari	203
<i>Kasimova Gulyar Axmatovna</i>	
Arxitektura fanlarini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	209
<i>Astanov Tolib Muxtarovich</i>	
Talabalarda tadqiqotchilik qobiliyatlari	212
<i>Saidakbarova Nigora</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	216
<i>Tuxliyev Muslim Sherzod o'g'li</i>	
Искусственный интеллект в смешанном обучении	220
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
The Literary Translation in English and its Linguistic Issues	224
<i>Ravshanova Ziyoda Qahramon qizi, Egamberdiyev Javlonbek Saynabi o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim darajasini oshirishda ilg'or xalqaro pedagogik tajribalarni integratsiyalash: zamonaviy yondashuvlar, metodologiyalar va samaradorlik tahlili	229
<i>G'afurov Mirzo Ulug'bek Majidovich</i>	
Leksikologiya va uning nazariy asoslari	232
<i>G'anibayeva Bayyan Sharipbay qizi</i>	
Olimpiya ta'limini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish.....	236
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Turizmga ta'limni samarali tashkil etishning pedagogik shartlari.....	239
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
Autizmning kelib chiqish sabablari va Rett sindromi.....	243
<i>Xakimova Zulhumor Xakimovna</i>	
Talabalarda akmeologik pozitsiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari	246
<i>Xaitov Abdukosim Abdulakim o'g'li</i>	
Tibbiy ta'lim talabalarini ommaviy sport sog'lomlashtirish jarayoniga tayyorlashda tabaqalashtirilgan jismoniy ta'lim texnologiyasi va shart-sharoitlari.....	250
<i>Arabboyev Hurshid</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	255
<i>Eshonqulova Kamola Ibrohimovna</i>	
Virusli infeksiyalar zamonaviy diagnostikasi va davolash usullarining biologik asoslari.....	259
<i>Kaxorova Karomatxon Sovronbayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	262
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	

Buyuk ajdodlarimiz merosini o'rganish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik kasbga ijodiy munosabatini tarbiyalash	265
Nishonova Shohista Boymatovna	
Pedagogik jamoani rivojlantirish va motivatsiyalashning zamonaviy strategiyalari	268
Pardayeva Yulduz Muradullayevna	
15-16 yoshli voleybolchi qizlarning jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari	272
Po'latova Shahnoza Ikrom qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	276
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning til ko'nikmalariga ta'siri	279
Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi	
Abu Ali ibn Sinoning matematika fanida qoldirgan merosi	283
Toshboyeva Nargiza Yo'ldashevna, Tursunova Nigora Ulug'bek qizi	
Aksiologik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	286
Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	
Научные основы формирования навыков сотрудничества у детей дошкольного возраста посредством квест-игр	290
Джамилова Наргиза Нуритдиновна, Мухаммадиева Фарангиз	
Теоретические основы формирования международной компетенции обучающихся	294
Миркомилова Шахзода Асрор кизи	
Boshlang'ich sinflar matematika darslarida kombinatorikaga oid masalalar	300
Roziqova Farizoda Ruyiddin qizi, Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
pedagogik kompetentlikning ilmiy-nazariy asoslari	305
Eshbekova Dilnoza Ibraimovna	
Murakkab sintaktik qurilmalar va ularning matndagi paradigmatic o'rni	308
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish	311
Panjiyeva Shahlo Zulfixor qizi	
Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o'quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari	314
Qodirova Mahzuna Shamshidin qizi	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi fanidan talabalar mustaqil o'rganish jarayoni	320
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich	

AKSIOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Pedagogika-psixologiya va musiqa yo'nalishlarida
masofaviy ta'lim kafedrası mudiri, PhD, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Oliy pedagogik ta'lim jarayonida ta'lim sifatini oshirish, tarbiya samaradorligiga erishish va yangi avlodni barkamol voyaga yetkazish uchun aksiologik madaniyatning dolzarbligi tahlil qilingan. Masofaviy, individual va mustaqil ta'lim shakllari, shuningdek, tajriba almashishning o'rni batafsil ko'rib chiqilgan. Tarbiya jarayonida aksiologik madaniyatning asosi bo'lgan qadriyatlarni singdirish, ularni targ'ib qilish va amaliy natijalarni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchilar, oliy pedagogik ta'lim, masofaviy ta'lim, individual ta'lim, mustaqil ta'lim, qadriyatlar, tarbiya samaradorligi, yangi avlod, pedagogik ahamiyat.

Abstract: This article highlights the pedagogical significance of developing the axiological culture of future teachers. The importance of axiological culture in enhancing the quality of education, achieving the effectiveness of upbringing, and raising a well-rounded new generation within the process of higher pedagogical education is analyzed. The roles of distance, individualized, and independent learning methods, as well as the significance of experience exchange, are thoroughly examined. Recommendations are provided on integrating values, promoting them, and ensuring practical outcomes, which form the foundation of axiological culture in the upbringing process.

Key words: future teachers, higher pedagogical education, distance learning, individualized learning, independent learning, values, effectiveness of upbringing, new generation, pedagogical significance.

Аннотация: В данной статье освещено педагогическое значение развития аксиологической культуры будущих учителей. Проанализирована актуальность аксиологической культуры в повышении качества образования, достижении эффективности воспитания и формировании всесторонне развитого нового поколения в процессе высшего педагогического образования. Подробно рассмотрены роли дистанционного, индивидуального и самостоятельного обучения, а также значимость обмена опытом. Даны рекомендации по внедрению ценностей, их пропаганде и обеспечению практических результатов, которые составляют основу аксиологической культуры в процессе воспитания.

Ключевые слова: будущие учителя, высшее педагогическое образование, дистанционное обучение, индивидуальное обучение, самостоятельное обучение, ценности, эффективность воспитания, новое поколение, педагогическое значение.

KIRISH

O'zbekiston ta'lim va tarbiya tizimida yosh avlodni barkamol voyaga yetkazishning shakllari, usullari va yo'nalishlarining turli asoslariga amal qilinmoqda. Bu jarayonda oliy pedagogik ta'limda bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirish dolzarb ahamiyatga ega. Aksiologik madaniyat – bu insonning qadriyatlar va axloqiy me'yorlar asosida shakllanadigan madaniyat turidir. Aksiologik madaniyatni rivojlantirish, shuningdek, pedagogik jarayonlar orqali shaxsning axloqiy va estetik talqinini, ideal hayot tarzini tushunishini shakllantirish maqsadida muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'limda aksiologik yondashuv nafaqat bilim, balki axloqiy me'yorlar, hissiy va estetik qadriyatlar bilan bog'liq bo'lib, shaxsni jamiyatda faol va mas'uliyatli fuqaro sifatida tarbiyalashni ko'zda tutadi. Bo'lajak o'qituvchilar o'rta yoki umumiy maxsus ma'lumotga ega shaxslar sifatida muayyan darajada aksiologik madaniyatga ega bo'ladi. U quyidagilar bilan tanishadi:

- qadriyatlar to'g'risida tushunchaga egalik;
- oila tarbiyasini olganlik;
- muayyan stereotiplarga amal qilish.

Shu sababli oliy pedagogik ta'lim jarayonida 18–23 yoshlar oralig'idagi bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirish zaruriyat hisoblanadi. Bu pedagogik muammo ta'lim va tarbiya jarayonida turli tarbiyaviy tadbirlar vositasida hal qilinishi kerakligini taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Masofaviy ta'limda bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Afsuski, masofaviy ta'lim shakli mamlakatimizda hali shakllanish bosqichida turibdi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentabrdagi "Korporativ, loyiha boshqaruvi sohasida kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ–3930-son¹ Qaroriga asosan, hozirda faqat malaka oshirish muassasalarida masofaviy ta'lim amal qilmoqda. Agar oliy pedagogik ta'lim muassasalarining ta'lim jarayoni masofaviy shaklga o'tkazilsa, bu professor-o'qituvchilarning tajribalarini o'rganish va bilimlarini o'zlashtirish amaliyotiga asos yaratadi. Isol uchun, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida aksiologik madaniyatning nazariy masalalariga ustuvor ahamiyat berilsa, A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universitetida uning amaliy jihatlariga e'tibor qaratiladi. Shu ma'noda, masofaviy ta'lim oliy pedagogik ta'limning lokomotivi bo'lishi kerak.

Bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirishda oliy pedagogik ta'limning yutuq va kamchiliklarini aniqlab borish real samara beradi. Bunda yutuqlar targ'ib qilinishi, kamchiliklar esa bartaraf etilishi zarur. Masalan, Qo'qon davlat pedagogika institutida bo'lajak o'qituvchilarni keng ko'lamli asosda tayyorlash borasida ancha tajriba to'plangan. Ammo bu tajribaning Respublika miqyosida targ'ib etilmasligi muhim kamchiliklardan biridir. Buning oldini olish uchun har bir oliy pedagogik ta'lim muassasasi Respublika bo'yicha bog'lanish tarmog'iga ega bo'lishi lozim. Shu maqsadda "Monitoring daftari"ni yuritish maqsadga muvofiq bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati quyidagi 3 ta talab bilan belgilanadi:

- ta'lim sifatini oshirish;
- tarbiya samaradorligiga erishish;
- yangi avlodni voyaga yetkazish.

Oliy pedagogik ta'lim jarayonida ta'lim sifatini oshirish innovatsion g'oyalar va texnologiyalarga asoslanishi kerak. "Innovatsiya – yangilik demakdir" ^[1,12]. Shu ma'noda, ta'lim jarayonida yangiliklarga asoslanish muhim hisoblanadi. Bunda quyidagilar muhim ahamiyat kasb etadi:

- masofaviy ta'lim;
- individual ta'lim;
- mustaqil ta'lim.

Oliy pedagogik ta'limda masofaviy ta'lim shakliga o'tish zarur. Bunda quyidagi samaralarga erishiladi:

- bir oliy ta'lim muassasasining tajribalarini yoyish;
- ta'lim jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlab borish;
- tajriba almashish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aksiologik madaniyatni rivojlantirishda tajriba almashish muhim omil hisoblanadi. Misol uchun, Jizzax davlat pedagogika institutida bo'lajak o'qituvchilarni milliy g'oya targ'ibotiga pedagogik jihatdan tayyorlash ^[2, 26], ularning ilmiy-tadqiqotchilik tafakkurini rivojlantirish ^[3, 35] kabi masalalar bo'yicha yangicha tajribalar to'plangan. Lekin bu tajriba institut doirasida amalga oshmoqda va yaqin masofada joylashgan Guliston davlat universiteti yoki Samarqand davlat universiteti bilan tajriba almashish yo'lga qo'yilmagan. Tajriba almashish nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlaydi. Bo'lajak o'qituvchilarning oliy pedagogik ta'lim jarayonida aksiologik madaniyatini rivojlantirishda individual ta'lim muhim omil hisoblanadi. Unga ko'ra, ustoz–shogird an'anasiga asosan yoshlarning muayyan o'qituvchidan xususiy ta'lim olishini yo'lga qo'yish kerak. Individual ta'limning uch xususiyati mavjud:

- iqtidorlilarni izlash va tarbiyalash;
- xususiy ta'lim berish;
- chuqurlashtirilgan bilim berish.

XX asrning 60-yillarida jahon ta'lim tizimida ta'lim va tarbiya jarayonida o'qitishni individuallashtirish masalasi kun tartibiga qo'yilgan edi ^[4, 17]. Lekin bu jarayon sinf va auditoriyada iqtidorlilarga e'tibor berish bilan

1 <https://lex.uz/ru/docs/-3895080>

cheklanib qolgan. Bugungi kunda o'qituvchining har bir bo'lajak o'qituvchi bilan individual ishlashini tashkil qilish aksiologik madaniyatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunda quyidagilarga e'tibor berish kutilgan samarani beradi:

- o'qitish jarayonini individuallashtirish;
- shaxs individualligini tarkib toptirish;
- individual–ijodiy o'qitishni yo'lga qo'yish.

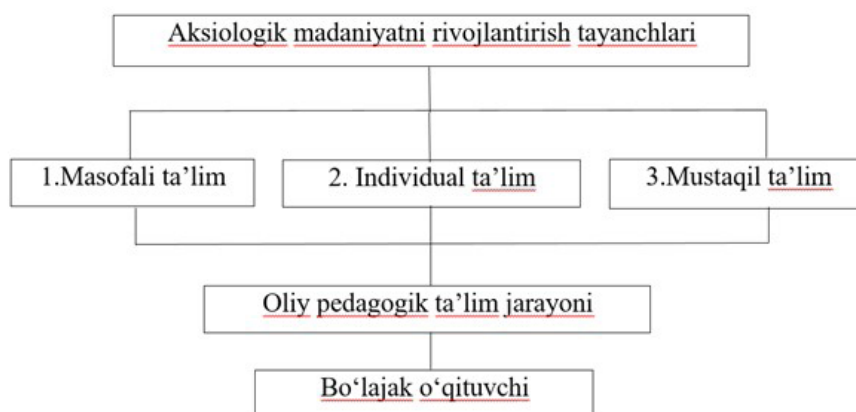
Individual ta'lim repetitorlik shaklidan butunlay farq qiladi va u maxsus dastur asosida o'qitish jarayonida amalga oshiriladi. Mustaqil ta'lim bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini talab darajasida rivojlantirishning asosiy omillaridan biridir. Mustaqil ta'lim quyidagi imkoniyatlarga ega: ixtiyoriy va qiziqish bilan shug'ullanish; adabiyotlar bilan tanishish; ko'nikma va malaka hosil qilish.

Aksiologik madaniyatni o'zlashtirishda mustaqil ta'lim kuchli amaliy ahamiyatga ega. Tarbiya samaradorligiga erishish aksiologik madaniyatni o'zlashtirishdagi muhim omil hisoblanadi. Bu o'rinda tarbiya tushunchasiga alohida e'tibor berish zarur. Gap shundaki, keyingi paytlarda ta'lim va tarbiya masalasiga uyg'un qaralmoqda. Lekin tarbiya alohida jarayon sifatida qaralishi kerak, chunki tarbiya muhim hodisa sifatida aksiologik madaniyatning asosi hisoblanadi. Uning uch jihati mavjud:

- 1) Korreksiyalash;
- 2) Ko'niktirish;
- 3) Amaliyot.

Korreksiyalash axloqiy illatlarni tartibga soladi va ijobiy sifatlarni rivojlantiradi. Ko'niktirish axloqiy sifat va fazilatlarga o'rgatadi. Amaliyot esa aksiologik madaniyat darajasini belgilaydi. Tarbiya amaliy jarayonga ega bo'lib, u aksiologik madaniyatning darajasini belgilaydi.

Aksiologik madaniyat rivojida yangi avlodni yetkazish muhim hisoblanadi. Yangi avlod mutlaqo yangi g'oyalar asosida ta'lim va tarbiya olishi kerak. Bunda quyidagilar muhim ahamiyatga ega: yosh avlodning yangi qadriyatlar asosida tarbiyalanishi; qadriyatlarni targ'ibot qilib borish; amaliy natijalarga e'tibor berish. Bu omillar bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirish omili sifatida qabul qilinishi kerak. Negaki yosh avlodning yangi qadriyatlar asosida tarbiyalanishi erkinlik, ixtiyoriylik va demokratiyaviylikka tayanadi. Bu borada qadriyatlar samarali targ'ibot qilinishi kerak. Targ'ibot – singdirish, tushuntirish va izohlashga asoslanadi. Uning amaliy natijalari bo'lajak o'qituvchilarning ongi va munosabatida namoyon bo'ladi. Zero, jamiyatda aksiologik madaniyatni rivojlantirish ta'lim va tarbiya tizimi vositasida amalga oshadi. Bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatga ega bo'lishi bu jarayonning samaradorligiga olib keladi.

5-rasm: Aksiologik madaniyatni rivojlantirish asoslari

Bo'lajak o'qituvchilarning aksiologik madaniyatini rivojlantirishda pedagogik uslublar va yo'nalishlarning ahamiyati katta. Mazkur masalada metodologik omillarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq. Aksiologik madaniyatni rivojlantirishda ta'lim tizimi va jamiyat o'rtasidagi integratsiya juda muhim. Ta'lim faqat sinfda bo'ladigan jarayon emas, balki jamiyatning barcha sohalarida aks ettirilishi kerak. Bu o'zgarishlar ta'lim tizimidagi turli darajalarda amalga oshirilishi lozim:

Makro darajada: ta'lim tizimi va jamiyat o'rtasida hamkorlik orqali ijtimoiy qadriyatlar va madaniyat davlat siyosatida aks ettirilishi kerak. Misol uchun, axloqiy va estetik qadriyatlarni jamiyatda targ'ib qilish, siyosatdagi adolatni ta'minlash.

Mikro darajada: sinfda va o'quvchi o'rtasida aksiologik qadriyatlarni shakllantirish, o'quvchilarni ijtimoiy faollikka jalb qilish va ular bilan madaniy ishlar, ijtimoiy faoliyatlarda qatnashish orqali jamiyatdagi vazifalarni bajarishga o'rgatish.

XULOSA

Aksiologik madaniyatni rivojlantirish – bu nafaqat ta'lim tizimining, balki butun jamiyatning kelajagini belgilovchi muhim pedagogik jarayondir. Pedagoglar, o'qituvchilar va tarbiyachilar bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarda nafaqat ilmiy bilimlarni, balki axloqiy va estetik qadriyatlarni ham shakllantiradilar. Aksiologik madaniyatni rivojlantirish orqali ta'limning maqsadi nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki shaxsning to'liq rivojlanishini ta'minlashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga Murojaatnomasi // "Xalq so'zi" gazetasi, 2017-yil 22-dekabr.
2. Usmonov N. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini milliy g'oya targ'ibotiga tayyorlash texnologiyasi. – Toshkent, 2012.
3. Usmonov N. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini milliy g'oya targ'ibotiga tayyorlashning pedagogik va texnologik asoslari. – Toshkent, 2014.
4. Карова И. Педагогическая энциклопедия. Главный редактор – М., 1965. 2-том. – С. 202–203.
5. To'xtasinov S. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: O'zR FA nashriyoti, 2016.
6. Komilov N. Milliy g'oya va ma'naviyat asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2002.
7. Xayrullayeva D. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi. – "Ta'lim va rivojlanish" ilmiy jurnali, 2020-yil, №4.
8. Yo'ldoshev Q. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.